

Institutiones Theologicae Ad Usum Seminariorum

Simonnet, Edmond

Venetiis, 1731

Art. 5. Utrùm lex omnis purè ac simpliciter prohibens actum aliquem, hoc ipso irritet illum, ita ut omnis actus, contra legem prohibentem factus, irritus sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-83614](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-83614)

& habere suum esse in tali vel tali ratione contractus, professionis, testamenti, &c. Hinc matrimonium semper invalidum est, si celebretur sine solemnitate requisita à Concilio Tridentino in iis locis, in quibus lex Concilii promulgata fuit, quamvis contrahatur ex inculpabili ignorantia huius legis, vel ex gravi metu mortis, aut alterius nocuenti gravissimi.

ARTICULUS IV.

Utrum & quomodo impediri possit irritatio actus, quando lex non irritat illum, nisi dependenter à sententia iudicis.

RESPONSIO.

QUANDO lex irritat actum dependenter à sententia iudicis, potest actus irritatio impediri multis modis; & quando per sententiam iudicis non irritatur, manet validus.

Prob. Nam 1. irritatio actus impediri potest, & quidem licite, quando actus ita occultus est, ut in iudicio probari nequeat: nemo enim ex vi talis legis tenetur actum suum irritare, aut ejus irritationem procurare, sed potest expectare legitimam iudicis inquisitionem, quæ tamen legitima esse non potest, quandiu res est occulta. Si quæ autem in actu irritabili injuria illata est, is qui intulit, tenetur illam, & damna ex illa secuta rescindere, non expectata iudicis sententia. Sic v. gr. qui rem emit infra dimidium iusti pretii, tenetur in conscientia, & non expectata sententia iudicis, supplere id quod iusti pretii deest, & damna secuta reparare, quamvis non teneatur emptionem, quantumcumque irritabilem, rescindere.

2. Etiam si actus sit publicus, & probari possit in iudicio, potest tamen & quidem licite impediri ejus irritatio ex consensu partium, modo consensus ille non imperet paribus, ut actum irritent, aut ejus irritationem apud iudicem prosequantur, sed solum iudici præcipit, ut, cum res ei constiterit, sententiam ferat.

3. Item etiam si actus sit publicus, ejus irritatio impediri potest etiam licite per legitimam præscriptionem contra actionem, seu actorem: cum enim irritatio fieri nequeat sine actione judiciali, & hæc actio excludatur per legitimam præscriptionem, per legitimam præscriptionem irritatio impeditur, & actus firmatur: in hoc autem casu, qui contra actionem legitimè præscripsit, nihilominus tenetur rescindere damnum, si quod intulit.

4. Licet actus sit publicus, probabilis, & ad iudicem delatus, potest adhuc irritatio actus efficaciter impediri: potest enim iudex non ferre sententiam, vel ferre injustam, & sic potest non rescindere actum, qui tamen manet validus, quandiu non rescinditur. At qui injustè impedit irritationem, si damnum intulit impediendo, tenetur illud reparare, sive ille iudex fuerit, sive falsus testis, sive alia tertia persona, sive ipsemet reus, injustè seipsum defendendo. Imò si reus ipse injustè impedit irritationem actus, per quem actoris bona injustè adeptus est, tenetur damnum rescindere in specie, & consequenter actum rescindere.

ARTICULUS V.

Utrum lex omnis purè ac simpliciter prohibens actum aliquem, hoc ipso irritet illum; ita ut omnis actus, contra legem prohibentem factus, irritus sit.

RESPONSIO I.

EX sola rei natura lex purè ac simpliciter prohibens actum aliquem, non irritat illum.

Prob. Ut lex ipso facto irritet, necesse est, ut id per ejus verba sufficienter exprimat: ea enim est legis natura, ut nihil possit operari, nisi quod sufficienter exprimit, quia ea est humane voluntatis potestas, ut non sit ad extra efficax, quantumcumque id velit, nisi exprimat sufficienter, proindeque voluntas legislatoris, quantumcumque intendit obligare, vel etiam irritare, neutrum habere potest effectum, nisi exterius expressa sufficienter, & intimata. Atqui per solum verbum præcipiendi, vel prohibendi, non exprimitur sufficienter actus irritandi.

RESPONSIO II.

Leges civiles, purè ac simpliciter prohibentes actum, irritant illum in terris Imperio subiectis, & irritant ipso facto, & in conscientia, ante iudicis sententiam.

Prob. Ex lege *Non dubium*, cod. lib. 1. tit. 14. in qua Imperator sic loquitur: *Nullum pactum, nullam conventionem, nullum contractum inter eos videri volumus subsistentem, qui contrahunt, lege contrahere prohibente. Quod ad omnes etiam legum interpretationes, tam veteres quam novellas trahi generaliter imperamus: ut legislatori, quod fieri non vult, tantum prohibuisse sufficiat; ceteraque quasi expressa ex legis licet voluntate colligere: hoc est, ut ea quæ lege fieri prohibentur, si fuerint facta, non solum inutilia, sed pro infectis etiam habeantur: licet legislator fieri prohibuerit tantum, nec specialiter dixerit, inutile esse debere quod factum est. Sed & si quid fuerit subsistentem ex eo, vel ob id, quod interdicente lege factum est, illud quoque casum atque inutile esse præcipimus. Secundum itaque prædictam regulam, quæ ubique non servari factum lege prohibente censuimus, certum est, nec stipulationem huiusmodi tenere, nec mandatum ullius esse momenti, nec sacramentum admitti. Ex quibus sic argumentor. Potest legislator, si velit, contractus factos contra legem purè prohibentem, irritare ipso facto, & in conscientia, ante sententiam iudicis, & hoc se velle, per verba legis citata, sufficientissimè videtur exprimere. Ergo, &c.*

RESPONSIO III.

Leges civiles, purè ac simpliciter prohibentes actum, non irritant illum in terris non subiectis Imperio.

Prob. Nam si irritant, vel irritant ex natura rei, & vi purè ac simplicis prohibitionis, vel vi legis *Non dubium*, vel vi denique alterius legis, vigentis in terris pro quibus latae sunt. Nihil horum dici potest. Non primum, ut patet ex Resp. I. Non secundum: nam lex *Non dubium* non extenditur ad terras quæ non sunt Imperio subiectæ, quia nullam in illas jurisdictionem habet Imperator: non enim habet, aut habere potest jurisdictionem aliquam, nisi in subditos Imperio. Non denique tertium; quia nulla talis lex assignari potest. Hinc in Gallia v. gr. & Hispania, leges civiles purè ac simpliciter prohibentes actum, non irritant illum.

Obj. 1. Voluntas inferioris non potest esse efficax contra voluntatem superioris. Sed quando lex etiam purè ac simpliciter prohibet aliquem actum, voluntas superioris resistit voluntati inferioris quoad actum illum. Ergo voluntas inferioris quoad actum illum non potest esse efficax, & consequenter non potest illum validè efficere.

Resp. Voluntatem inferioris non posse efficacem esse contra voluntatem superioris, in eo, in quo voluntas superioris resistit actui ejus. Unde si voluntas superioris resistit valori actus, actus non potest esse validus: si verò tantum resistit honestati, & libertati morali actus, actus non potest quidem esse honestus & licitus, at potest esse validus. Quando autem lex purè ac simpliciter prohibet aliquem actum, voluntas superioris resistit tantum honestati, ac libertati morali actus: unde tunc inferioris voluntas non potest

potest quidem nisi malum moraliter actum facere; at si facit, validum facit, nisi lex alia in subsidium legis purè prohibentis veniat, & actus valori resistat.

Obj. 2. Actus non sunt validi sine adminiculo juris. At jus non cooperatur actibus, qui sunt contra legem prohibentem. Ergo, &c. *Resp.* Ad hoc ut actus sint validi, eos per se loquendo non indigere adminiculo juris, seu non indigere, ut jus illis positivè assit, sed satis esse, quòd illis non resistat irritando: quando enim voluntati humanæ per voluntatem superioris facultas non adimitur, vel impeditur quoad potestatem & valorem actus, tandiu ex natura rei validè contrahit, donat, & alia similia facit.

RESPONSIO IV.

Leges ecclesiasticæ non irritant actum, quem purè & simpliciter prohibent.

Prob. Nam si irritant, vel irritant ex natura rei, vel propter legem *Non dubium*, vel denique propter legem aliam ecclesiasticam, irritantem actus factos contra leges ecclesiasticas, purè & simpliciter prohibentes. Nihil horum dici potest. Non primum, ut patet ex dictis superius. Non secundum, quia lex *Non dubium*, cum sit civilis, non interpretatur leges ecclesiasticas. Præterea, dici non potest, quòd fuerit canonizata, ut mox ostendetur. Non denique tertium, quia nulla lex hujusmodi assignari potest. Ergo, &c.

Obj. Gregorius Papa lib. 1. Registri indict. 2. ep. 7. canonizavit legem *Non dubium*: nam ita loquitur: *Imperiali constitutione aperte sancitum est, ut ea quæ contra leges sunt, non solum inutilia, sed etiam pra infestis habenda sint.* Et cap. *Quæ contra*, de regulis juris in 6. dicitur: *Quæ contra jus sunt, debent utique pro infestis haberi.*

R. ad 1. Gregorium loco laudato declarare testamentum cujusdam Abbatis invalidum esse, quia factum erat contra legem Justiniani, prohibentem monachos testari, cujus effectum ostendit per verba laudata. At non acceptat legem *Non dubium*, ut vim habeat in jure canonico. *Resp. ad 2.* Regulam allegatam, vel tantum instruere judicem, ut rescindat ea quæ contra leges prohibentes facta sunt, si poterunt & merebuntur rescindi, vel intelligendam esse de iis quæ sunt contra leges statuentes formam substantialem actui, & sine qua proinde actus validus esse non potest.

DISPUTATIO IX.

De interpretatione, dispensatione, abrogatione, & cessatione legum humanarum.

ARTICULUS PRIMUS.

Quotplex sit legum humanarum interpretatio.

I. Interpretatio legum humanarum triplex est, authentica, usualis, & doctrinalis. Authentica est ea, quæ sit autoritate illius, qui legem potest ferre. Usualis est ea, quæ sit per ulum & consuetudinem, quæ est optima legum interpretes. Doctrinalis denique est ea, quæ sit per doctrinam & explicationem peritorum. Hæc autem postrema interpretatio à duabus prioribus differt in eo, quòd non habeat vim legis, quia non procedit ab habente potestatem jurisdictionis: unde detegit tantum obligationem, non eam facit. Quòd si obligationem deregat evidenter, aut certò moraliter, quia omnes aut penè omnes Doctores in eundem legis sensum consentiunt, tunc lex servari debet juxta sensum illum: Si verò Doctores inter se dissentiant circa sensum legis, tunc quilibet, tuta conscientia, sequitur interpretationem, sibi omnibus maturè ponderatis, verisimiliorem, quamvis libertati faveat.

Porro ad faciendam interpretationem doctrinalem, diligenter considerare oportet proprietatem verborum legis, rationem seu causam legis, præsertim si in lege expressa est; materiam legis, & circumstantias, aliaque adjuncta, quæ aliquid possunt conferre ad detegendam legislatoris mentem & intentionem, quæ etiam conjici potest ex aliis legibus, in quibus eadem verba, vel similia, in tali sensu accipiuntur; vel ex eo, quòd alioquin verba legis continerent injustitiam, vel absurditatem: nam correctio legum odiosa est, & quantum potest, vitari debet; vel denique ex eo, quòd alteri legi repugnarent: leges enim debent inter se conciliari, & alia per alias explicari.

2. Interpretatio legis iterum duplex est, una simplex, qua interpretamur verborum ambiguitatem, & altera per æquitatem, qua interpretamur casum aliquem particularem non comprehendi in lege, quamvis verba legis clara sint, & ad casum illum extendi videantur, quia generalia sunt; & hæc interpretatio vocatur Epykia, quæ à Doctores cum Aristotele communiter definitur, Emendatio legis ex ea parte, qua deficit propter universale, hoc est, æqua & rationalis interpretatio legis, quod non obligat in aliquo casu particulari, quamvis generalibus verbis lata sit à legislatore. Unde Epykia est restrictio quadam legis in certis casibus, quos rationabiliter præsumitur non comprehendere, licet ejus verba id præferant, quia generalia sunt.

Porro quandoque necessarium est & obligatorium uti Epykia, quando qui legem observaret, contra rectam rationem ageret; quandoque verò licitum est, sed sine necessitate & obligatione morali, quando lex observari potest absque peccato, imò & laudabiliter per actum heroicum; tamen non obligat cum tanta necessitate ad sui observationem.

ARTICULUS II.

Penes quos sit potestas dispensandi in legibus humanis.

Nota. Dispensatio propriè dicta, de qua hic agitur, est legis relaxatio circa personas aliquas, vel aliquos actus, aut effectus legis in iis casibus, in quibus alioquin lex obligaret, aut talem effectum haberet. Unde potestas hoc modo dispensandi, est potestas jurisdictionis, & est duplex, ordinaria scilicet, & delegata. Ordinaria est ea, quæ competit alicui, ratione sui officii, seu ex vi sui muneris: delegata verò est ea, quam quis habet ex concessione illius qui ordinariam habet. Hæc autem potestas delegata concedi potest duplici modo, nempe, ut loquuntur, ab homine, vel à jure. Quòd si à jure datur, transit in ordinariam, vel ei æquiparatur. Si datur ab homine per privilegium, non expirat per mortem concedentis: si verò datur per simplicem commissionem, mortuo vel amoto delegante, cessat, si res est integra. Quocumque autem modo detur, est favorabiliter & amplè interpretanda, salva proprietate verborum, quia est beneficium Principis, & ad bonum commune valde utilis, si prudenter & moderatè ea utatur delegatus.

RESPONSIO I.

Potestatem dispensandi in lege humana ordinariam habet Princeps, vel alius superior, qui eam tulit; item successor illius cum pari potestate; item, qui potestatem habet superiorem circa eosdem subditos.

Prob. 1. pars. Nam ad eandem potestatem pertinet ferre legem, & in ea dispensare. *Prob. 2. pars.* Nam qui succedit cum pari potestate, reipso potest id totum, quod potuit is cui succedit. *Prob. 3. pars.* Nam superior potest abrogare legem inferioris. Ergo à fortiori ordinariam habet potestatem in ea dispensandi.

RIS